

ארבע יסודות

שיחת חברים היכרות ראשונית עם ארבעת היסודות

להבין ולהגדיר את המידות וההרגשות שלנו בבהירות, זה משהו מדהים... אם מישו היה שואל אותי לפני שהתחלנו אם כזה דבר הוא אפשרי, הייתי עונה "לא"! תמיד הסתכלתי על הרגשות כמשהו יותר "פורח באויר" כזה - לא משהו שיכולים להגביל ולהגדיר על ידי שיטה מדוייקת...

צבי: האמת היא שזה באמת כמעט בלתי אפשרי לבא להבין ולהגדיר את ההרגשות של האדם ממבט של העומד בחוץ. כל החכמה של המידות היא חכמה פנימית, שיסודותיה נמסרו לנו על ידי חז"ל. וגם הכח שלנו להבין את דבריהם ולבנות עליהם, זה רק מגיע על ידי מה שאנחנו עובדים עבודה פנימית בתוך עצמינו, שמתוך העבודה מתבררים הדברים.

יעקב: מה הכוונה שזו "חכמה פנימית"?

צבי: הכוונה היא שכדי להבין באמת את המידות שלך, אתה חייב להסתכל עליהם מבפנים, מתוךך. אתה חייב להתחיל ממקום אמיתי ורגוע בתוכך, עם מטרה כנה לגלות את ה"אני" האמיתי שלך ועם מוכנות לעבוד לקראת מטרה זו. ואז, עם הזמן ועם סייעתא דשמיא, אתה יכול לאט לאט להגיע יותר קרוב להבנת עצמך באמת.

יעקב: לא כל כך הבנתי את הכוונה שלך - ממה אתה בא לאפוקי?

צבי: הנקודה היא שלימוד עצמך הוא שונה מאוד מכל לימוד של ידיעות חיצוניות. לדוגמה, בוא נגיד שמישהו רוצה ללמוד להיות מהנדס - הוא צריך ללמוד את החומר ולדעת אותו טוב. יתכן שיש גם מושגים

יעקב: ברור שאני זוכר! אני לא יכול להגיד שאני זוכר כל נקודה, אבל באופן כללי, בגלל שהשיחות האלו נוגעות בזיהוי של מה בדיוק קורה בתוכי, זה לא כל כך קשה לזכור אותן...

צבי: אתה מרגיש שאתה מצליח לזכור את השיחות האלו יותר טוב מדברים אחרים שלמדת?

יעקב: 100%. אני אישית, לא נראה לי שיש לי זיכרון חזק במיוחד, וכשזה מגיע לדברים אחרים שלמדתי, בדרך כלל אם אני לא חוזר עליהם, אני שוכח אותם די מהר. אבל כשזה מגיע לנושאים האלו, אני מרגיש שזה לא כ"כ עניין של זיכרון שכלי - אלו הם דברים שאתה חי איתם בתמידות. זה כמו השם שלך או יום ההולדת - יש דברים מסויימים שפשוט לא שוכחים.

צבי: מדהים, יעקב! זה אומר שאתה באמת מפנים את הנקודות האלו, והלוואי שגם אני אוכל להפנים אותם באותה מידה!

עכשיו לחזור לנושא שלנו של יסוד האש, אתה רוצה לנסות להציע מהו הכח הכללי של יסוד האש?

יעקב: אני מרגיש שכל המידות האלו של יסוד האש שהזכרנו, כולם מצביעים לאותו כיוון, אבל עדיין לא הצלחתי להגדיר את זה...

צבי: אין בעיה! זה לוקח זמן עד שמצליחים לשים את האצבע על הגדרה מדוייקת להרגשות שלנו...

יעקב: אגב, כל המושג הזה, שיש אפשרות

רקע: בשבוע שעבר, יעקב וצבי סיימו לדבר על יסוד המים ועכשיו מוכנים לעבור ליסוד הבא... יעקב: צבי, אתה מוכן להמשיך מאיפה שהפסקנו פעם האחרונה?

יעקב: תגיד לי אם אני לא צודק, אבל נראה לי שאנחנו אמורים להתחיל את יסוד האש השבוע...

צבי: נכון מאוד! איך ידעת?

יעקב: כי הרי למדנו שהתנועה של יסוד הרוח מתבטאת או על ידי יסוד המים או על ידי יסוד האש, אז לכאורה אחרי שגמרנו ללמוד בינתיים על יסוד המים אנחנו אמורים להמשיך עם יסוד האש...

צבי: נו, אתה צודק! אז תגיד לי, אם כבר גילית על איזה יסוד נדבר, אולי יש לך גם רעיונות איפה ואיך הוא מתבטא בתוכינו?

יעקב: האמת היא שאני כן זוכר שפעם שמעתי שהמידות של גאווה וכעס נובעות מיסוד האש, אז אני לא לגמרי בחושך. אבל אלו הם כמובן ביטויים שליליים של יסוד האש, וכמובן לא מציינים איך יסוד האש אמור לבוא לידי שימוש באופן סדיר בחיים שלנו...

צבי: יפה מאוד...

יעקב: ויש גם את מה שעלה בשיחתנו הראשונה כשהזכרתי את הבעיה של האונה לחדשות, והזכרת את מידת הריקנות ואמרת שהיא קשורה ליסוד האש...

צבי: יפה מאוד! אני שמח שאתה עדיין זוכר!

אדם יכולים לשמוע, כאשר מעבר לטווח הזה יש גלי רדיו שרק מכשירים מיוחדים יכולים לקלוט. בדומה, יש כוחות פנימיים שמשפיעים על האדם שכולם יכולים להרגיש, ואז יש נואנסים מסויימים, דקויות מסויימות, שרק ניתנות לגילוי כשאדם נכנס יותר עמוק לתוך עצמו.

יעקב: מה הכוונה "להיכנס יותר עמוק לתוך עצמו"?

צבי: זה כמו שהזכרתי מקודם - במקום לכווין את הרגשות והמידות שלו כלפי הכסף והכבוד שהוא יכול לקבל מהעולם הגשמי החיצוני, הוא צריך להיות מודע לרובד יותר עמוק בתוך עצמו, איפה שמה שאכפת לו ומה שהוא מתמקד בו זה מה שמתרחש בתוכו. זה מה שנקרא ה"עולם הפנימי" שלו.

יאגב, זה הפשט הפשוט במשנה באבות שאומרת "הקנאה והתאוה והכבוד מוציאים את האדם מן העולם" - שהמידות השטחיות האלו מוציאות את האדם מהעולם הפנימי שלו אל העולם החיצוני, וכתוצאה מכך, הוא מאבד את המודעות למה שבאמת מתרחש בתוכו.

יעקב: סליחה שזה לוקח לי כ"כ הרבה זמן לקלוט את הנקודה, אבל מה בדיוק מעכב מבן אדם להגיע להבנה עצמית אם הוא מבקש כסף וכבוד? למה אחד קשור לשני?

צבי: מקודם הבאתי את המשל של גלי רדיו, אבל אנסה להביא משל יותר טוב: כשזה מגיע ללימוד, לפעמים יש לך חשבון מאוד מורכב, או אולי סברא מאוד עמוקה, שאתה רק מצליח להבין ולהשיג אם אתה לגמרי ממוקד בו. אתה צריך לעצום עיניים, להתנתק מכל מה שמתרחש סביב, ולהתרכז באמת, ואז אתה יכול להבין את זה נכון...

יעקב: כן, אני מאוד מזודהה עם התיאור הזה...

צבי: אז זה עובד בצורה דומה עם הדקויות של המידות שלנו. בכדי לקלוט את המנגנון הפנימי של המידות שלנו, אנחנו צריכים להיות בקשר הדוק עם הרצונות הפנימיים

לא היינו יכולים להבין את זה מעצמינו. והסיבה לזאת היא כי חוץ ממה שביארתי עד עכשיו, איך שזה חכמה התלויה בלב, יש כאן נקודה נוספת. בתוך הלב עצמו יש את הרבדים החיצוניים של הרגשות והמידות שלנו, המוכרים במידת מה לכולם, אבל יש גם את השורשים של המידות, שהם מאוד דקים ועמוקים. מי שמכיר רק את חיצוניות

סיכומים שיחת חברים

- ◆ מי שמפנים את הסוגיות של המידות יוכל לזכור אותם גם בלי זיכרון יוצאת דופן.
- ◆ לומדים את חכמת המידות עם הלב כמו עם השכל. ועיקר החכמה הוא
- ◆ להכיר את פנימיות המידות ולא חיצוניותן.
- ◆ לומדים קודם בשכל ואז חוורים
- ◆ ומנסים להכיר - איפה אני נמצא בכל זה.

◆ אם לא היו לנו יסודי חכמת המידות מחו"ל, לא היינו יכולים להסתדר לכד. זה משום שתי סיבות:

א. כי מידות הקנאה התאוה והכבוד מוציאות אותנו מעולמינו הפנימי,

ואיננו מרגישים את שורשי מידותינו הדקים.

ב. כי הנגיעות של המידות האלו מונעת לנו מלרצות להכיר את עצמינו באמת.

◆ בלימוד חכמת המידות ע"פ ה"מפה" של חז"ל אנחנו כבר מבצעים את השלב הראשון בתיקון המידות, בבחירה ללמוד ולהכיר מהו הדרך הפנימי והישר שחז"ל מסרו לנו!

הלב, אז הדברים באמת "פורחים באויר" כמו שאמרת, כי הוא לא מכיר את שורשי מידותיו. בכדי לגלות את הסדר והמהות הפנימית של מידותינו, אנחנו צריכים להגיע אל שורשי המידות. ובכדי לקלוט את ההרגשות הדקות האלה, אדם צריך לחדור למקום יותר עמוק בהרגשות שלו מאיפה שיש לרוב בני אדם גישה.

משל למושג זה הוא טווח גלי השמע שבני

מסויימים שהוא צריך לבוא להכיר בשטח, ויתכן שלפרטים מסויימים הוא גם צריך לפתח "חוש פנימי" להרגיש מה יצליח ומה לא. אבל באופן כללי, העבודה שלו תופסת רק את הראש שלו ותו לא. הוא לא צריך להשקיע רגשית בעבודה שלו, והוא לא צריך להאמין במטרה שעומדת מאחוריה. הוא יכול לעשות את העבודה שלו בדיוק באותה רמה אפילו אם כל מה שמעניין אותו זה המשכורת שהוא יקבל בסוף החודש.

יעקב: ...וכאן?

צבי: כשזה מגיע להבנת המידות שלך, זה לא עובד ככה! אתה לא יכול פשוט להחליט שאתה רוצה לקבל תואר "מודעות-עצמית" כאמצעי לעזור לך להרויח כסף, וככה להתחיל ללמוד את מידותיך. זה רק יעבוד אם בפנים אתה באמת מעוניין ומוכן להשקיע במטרה הזאת.

יעקב: אבל למה זה חייב להיות ככה? למה אתה לא יכול להגיע למודעות-עצמית באותו דרך שמשגים כל חכמה אחרת?

צבי: כי מידות הן משהו רגשי, ולכן הלימוד וההבנה שלהם דורשת השקעה רגשית באותה מידה שהיא דורשת השקעה שכלית. זה כמו ליצור חברות, אתה לא יכול ליצור חברות רק בגלל שזה יעזור לך בחיים. כדי לפתח קשר אמיתי, אתה צריך להשקיע רגשית. אותו דבר כאן - כדי ללמוד את המידות שלך, באמת צריך להיות אכפת לך מהן. אתה צריך לעבוד עם הלב באותה מידה שאתה עובד עם הראש: אתה צריך תמיד לשים לב ולברר מה בדיוק מעורר את המידות והרגשות שלך, ואתה צריך לנסות להרגיש ולחוש את הדברים באותה רמה שאתה מנסה להבין אותם שכלית.

יעקב: בסדר. אבל עדיין, לא הייתי חושב שאדם צריך להיות במדרגה גבוהה במיוחד כדי לרצות להבין את המידות שלו, הוא רק צריך טבע יותר רגשי כזה. אבל מקודם אמרת שזה משהו שנמסר לנו מחז"ל, וזה נשמע משהו מעבר לטבע רגשי - כאילו זה סוד ד' ליראיו...

צבי: באמת חכמת המידות אכן מגיעה מסוד ד' ליראיו, ובלי גילוי זה, אף פעם

לו להתחיל להסתכל על עצמו מהזווית של רצונותיו החיצוניים. הנגיעות הזאת מהווה מניעה נוספת לאדם מלראות את אמינות עצמו - זה לא רק שהוא לא יכול להגיע לעומק הפנימי שלו מחמת הרעש המטרידה של מידות אלו, אלא שהן גורמות שהוא כבר לא באמת רוצה או מחפש להיות מי שהוא באמת.

ובגלל שכולנו נתונים למידות האלו, אף פעם לא היינו יכולים לגלות את כל החכמה הזאת בכוחות עצמינו - אנחנו פשוט איבדנו קשר עם הישרות הפנימית שלנו. אולם, כשבאו חז"ל ופרשו לפנינו את חכמת המידות, הם בעצם פרשו לפנינו סדרת הוראות, "הוראות הפעלה", שמתארות איך נראה ופועל האדם הישר, בצורה שאנחנו יכולים להבין.

יעקב: בסדר, אבל איך זה פותר את החלק הנ"ל שאנחנו לא מחפשים את הישרות?

צבי: כי עכשיו ניצבת לפנינו בחירה שקולה: מצד אחד, רוב מגין ובגין המידות והרצונות שלנו הם בטבעם לא ישרים. אולם מצד השני, השכל שלנו בטבעו כן מבקש ומעריך ישרות. אז אם אנחנו בוחרים נכון, השכל שלנו יכול ללמוד בעמקות את הדרך הישר שחז"ל מסרו לנו, ואז על ידי הפנמת התמונה הזאת בליבנו, אנחנו יכולים לאט לאט לגלות שעמוק בפנים, באמת כן יש לנו רצון פנימי לישרות בליבנו גם. אבל מצד השני, יש לנו את הבחירה לתת לשכל שלנו רק לשרת את המידות הטבעיות שלנו, על ידי מציאת דרכים להגשים את רצונותיהן. במצב כזה, המידות שלנו ייגררו בטבעיות אחרי העולם החיצוני ויהיו למידות רעות, והשכל שלנו פשוט ילך אחריהן וינסה להגשים אותן, ולא תהיה לנו שום תקווה שאי פעם נפגוש את הרצון הפנימי שלנו לישרות ולחיים פנימיים, אמיתיים.

יעקב: אז אתה אומר שכל התביעה הפנימית לישרות מגיע רק מהשכל?

צבי: ודאי שבפנימיות הלב יש לנו רצון לישרות, אבל הרצון הזו היא יותר נעלמת. באמת יש בנ"א שכבר בהתחלה יש להם

המבוך. אבל חז"ל חיו ברובד הרבה יותר עמוק בתוך עצמם, ואתה יכול לדמיין את זה כאילו הם התרוממו במידת מה מעל כל המבוך. עם המדריגות שלהם בקדושה, הם התרוממו מעל כל המידות הרעות שמעמידות את הקירות שבמבוך, והם ראו את כל התמונה מלמעלה. התמונה הזאת היא מה שהם טרחו לסדר ולהנחיל לנו, דרך

מקורות ומקבילות שיחת חברים

זכירת סוגיות המידות בלי זכרון מיוחד - דע את מחשבותיך סוף פ"ה.

לוקח זמן לתת הגדרה למידות - עלי שור ח"א ש"ג מערכה א' פרק ט'.

הבנה אמיתית בדברי חז"ל מגיע רק ע"י עבודה פנימית - עלי שור הקדמה לח"ב באריכות.

הכרת חיצוניות המידות בלבד מוליד תפיסה שהמידות "פורחות באויר" - דע את ביתך פרק ו', דע את הרגשותיך פ"ב.

בכדי להכיר את עצמו מן ההכרח להיכנס לעולם הפנימי - הכרה עצמית והעצמת הנפש פ"ד.

הכניסה לעולם הפנימי הוא ע"י צירוף של השכל והלב - שם פרקים ו' וז'.

הכרה בהירה במידות נובעת מהכרת שורשיהם ולא רק ענפיהם - שם. נגיעות מונעת את האדם מלהכיר את אמינות עצמו - עלי שור ח"א שם.

לימוד המידות הוא השלב הראשון בתיקונם - הכרה עצמית והעצמת הנפש סוף פ"ה.

כל ספרי המחשבה והעבודה. ואחרי שהם נתנו לנו את המפה הזאת, העבודה שלנו היא רק למצוא היכן אנחנו נמצאים בתוך המפה, וזו עבודה הרבה יותר קלה.

יעקב: בסדר, נראה לי שקלטתי פחות או יותר את התמונה...

צבי: בכדי להשלים את התמונה, אני רוצה להוסיף כאן עוד נקודת הסבר מזווית ראייה אחרת: בכדי להגיע לבד להכרה עצמית אמיתית, חוץ ממה שהאדם צריך את היכולת לחדור לעומק מידותיו ורצונותיו, הוא צריך גם שרצונו יהיה לגמרי ישר, להיות מי שהוא באמת. וזו עוד בעיה במידות של קנאה, תאוה, וכבוד - שהן מסיטות את האדם מהרצון הישר הפנימי שלו, וגורמות

העמוקים שלנו, ואנחנו צריכים את היכולת להתמקד בהם ברוגע. כל עוד שמה שבאמת מעניין אותנו זה הקנאה, התאוה, והכבוד של העולם החיצוני, אנחנו פשוט מנותקים מעצמינו האמיתיים, ואפילו השכל שלנו יתקשה לקלוט את הדקויות של מה שמתרחש בתוכנו.

יעקב: הבנתי. אבל בוא נגיד שכן יש לי קנאה, תאוה, וכבוד - מה עכשיו? אני רוצה לעבוד על עצמי, אבל עכשיו אמרת שלא אוכל אפילו להבין את עצמי עד שכבר תיקנתי את מידותיי!?

צבי: חס ושלום! ברור שד' רוצה שנתחיל מלמטה ונעלה לאט לאט, ואין הקב"ה בא בטרוניא על בריותיו. מה שהתכוונתי להסביר היה רק למה זה כל כך קשה לנו להבין את עצמינו לבד, וזו בדיוק הסיבה שהקב"ה נתן לנו את החכמה האדירה הזאת בתורה, שהובאר לנו על ידי חז"ל וחכמי הדורות. עכשיו העבודה שלנו היא רק ללמוד ולהבין את דבריהם, ואז לנסות לגלות את מה שהם מתארים לנו בתוך עצמינו. זו כבר משימה הרבה יותר קלה, משהו שעם סיעתא דשמיא אפילו אנחנו יכולים לעשות, לאט ובטוח.

יעקב: לא הבנתי - איך העבודה שיש לנו את דברי חז"ל, פותרת בדיוק את הבעיה שאיננו יכולים להתרכז על עצמינו, שתיארת מקודם?

צבי: כדי לגלות מאפס את כלל המהלך והחכמה של דרכי הפעולה של מידותינו, היינו צריכים להיות לגמרי מודעים לכל הדקויות של ההרגשות שלנו והרצון הפנימי שלנו. אולם אחרי שכבר יש לנו דברי חז"ל, כבר יש לנו מפה של המידות שלנו פרושה לפנינו. עכשיו אנחנו רק צריכים ללמוד את המפה הזאת בשכל, ושוב למצוא בדיוק איפה אנחנו עומדים בתוכה.

יעקב: זה מזכיר את דברי המסילת ישרים שכל העולם הוא כמו מבוך, ורק מי שכבר עבר את כל המבוך יכול להדריך אותך בו...

צבי: נכון - אז כאן, אנחנו עומדים באמצע המבוך, ולכן בעצמינו, לא היינו יכולים לצייר מפה מ"מבט ממעוף הציפור" של כל

צב"י: בדיוק! וככל שאנחנו מרגישים שהדרך הישר זה מה שאנחנו באמת רוצים, כך כבר עשינו את רוב העבודה של תיקון המידות...

יעקב: זה נשמע מדהים! נראה לי שיסוד האש כבר יצטרך לחכות לשבוע הבא, אבל הרווחתי המון מהשיחה הזאת בהבנת החשיבות של הלימוד שלנו...

צב"י: מצויין! נהיה בקשר... בעזרת ד'!

הפנימי לישרות שהיה רדום. אבל בכל עניין, ע"י שאנחנו לומדים ומתעמקים בדרך הישר שמסרו לנו חז"ל, אנחנו מחזקים בקרבנו עוד ועוד את הרצון הפנימי שלנו לישרות.

יעקב: וואו! אז במילים אחרות, על ידי שאנחנו לומדים כאן את חכמת המידות של חז"ל, אנחנו כבר מבצעים את השלב הראשון בתיקון המידות, כי אנחנו בוחרים ללמוד ולהבין מהו הדרך הישר...

מידה של ישרות המורגשת גם בלב, והם מרגישים כבר מהתחלה סתירה פנימית בין הרצון הטבעי והפשוט לישרות, לבין המידות הרעות שבלב. אצלם, הם זקוקים לשכל וללימוד רק בכדי להכריע בין שתי הכוחות האלו שבתוך הלב. אבל יש אנשים אחרים שהרצון הטבעי של הלב לחפש את הישרות היא יותר רדומה ונעלמת, ובתוך הלב מה שולטים בהתחלה אלו המידות הרעות, אלא שע"י הלימוד והשכל הם יכולים לחזור ולעורר בקרבם את הרצון

ארבעת היסודות בלשון רבותינו

[ע"פ קונטרס "מקורות לארבעת היסודות" של מו"ר שליט"א]

כל עבודת השם תלוי בתיקון המידות, שהם כמו לבוש למצוות וכללי התורה. וכל החטאים מושרשים במידות, והמידות מושרשים בארבעה יסודות. (אבן שלמה להגר"א פרק א' אות א') החטאים מושרשים במידות והמידות מושרשים ב' יסודות, כמ"ש שהתאווה הוא ביסוד המים, והדיבור ברוח, והכעס באש, והעצלות בעפר. (ליקוטי הגר"א שם מתיקו"ז).

וכן הן ד' מידות ראשיות שכוללן התאוני וכעסני ושיחה ועצבות, ואלו הן ד' אבות נזיקין שכל אחד מאלו כולל הרבה מאד, שאלו הן מד' מרות, הלבנה הוא יסוד המים, והאדומה מהאש, ומהן התאוני [מהמים] והכעסני [מהאש], ומהירוקה [רוח] השיחה, ומהשחורה [עפר] העצבות. (ליקוטי הגר"א שם מדבריו בביאורי אגדות ריש ב"ק).

ארבעת היסודות - יסוד האש - תיקון כח השנאה

פרק א- עפר שברוח שבאש

הקלקול

עפר קבוע, והוא היסוד הפחות מתפעל מכל היסודות. וזהו שנאה עצמית בלי סיבה, שנאה קבועה, מחמת שהם שונים, וכל אחד מהם פונה לרוח אחרת (ע"י פרק "רוח דרוח דאש") ואזי מתעורר בו השנאה, אש. ולכאורה אין כאן יחס גלוי של עליון ותחתון משורש הגאווה, אלא יחס של נפרדות. (ויבאר לקמן בפרק רוח שבאש שבאש).

כתב המהר"ל (גור אריה שמות טו, טו) וז"ל, שנאה זאת רק שנאה עצמית והתנגדות שיש לאו באומות (לישראל) וכו', וכן אצל עשו יש שנאה בעצם, עכ"ל.

ויתר על כן, זו שנאה בעצם ללא סיבה, וללא הלבשה את מי יש לשנוא, ואח"כ ע"י הרוח מתנועעת השנאה ו"מתלבשת" על מישהו לשנאותו. וכמ"ש בהכתב והקבלה (דברים כא, טו) וז"ל: "שנואה בוא"ו הוא שנאה לאשה שבעלה מכנה עמה שלא בדרך חבה כראוי לאיש ואשתו, אבל שניאה ביו"ד הוא כשם מופשט כלשון ירידה ידיעה סמיכה, כאילו השנאה מופשטת מן עצם האשה, ונמצא ענין שנאה בלי עצם נושא אותה", עכ"ל, עיי"ש.

והיא הנקראת שנאת חנם, כי יסודה שנאה בעצם והיא חנם. וכתב המהר"ל (נצח ישראל פ"ד) וז"ל, "ושנאת חנם מטמא הכל בכלל, כי עצם הנפש כולל ומאחד כל כוחות הנפש, וכאשר יש כאן שנאה,

הוא פירוד וחילוק, וזה כנגד עצם הנפש אשר הוא הקישור אל כל הכוחות." עכ"ל. ושנאה מלשון שנים, כנ"ל, והיינו שהוא פירוד בעצם נפשו שלו, ואין תחלת השנאה ברעהו שהוא שני, אלא תחלתה ברצון עצמו שלו.

התיקון

יסוד רבותינו שההפכים בשורשם הם אחד, ולתתא הם נפרדים זה מזה, ונראים כהפכים סותרים זה לזה, וכשיש נפילה יתירה, הם הופכים להיות שונאים זה לזה. ולכך שורש התיקון הוא התפיסה שההפכים שורשם אחד, ולולי שמתאחד עם הפכו, הוא חסר בעצם, וכל שלימותו אינו אלא ע"י האחדות עם הפכו. ועי"ז האדם יוצא מהתפיסה שההפוך סותר לו ומכחיש את האני' שלו, לתפיסה שהויתר לעצמה חסרה, וכל השלמתו אינו אלא ע"י הפכו, והפכו אינו הכחשת האני' אלא רק השלמתו.

כאשר ידיעה זו נקלטת במוח ובלב, נכנסת באדם תביעה להתאחד עם כל מי שהוא הפכו, וביאור הדבר, שסיבת ההפכים הופכת מסיבה לשנוא, דייקא לסיבה לאהוב.

יש להבדיל בין שנאה להפכו, לבין שנאה בעצם, ששורשה "נפרדות". שנאה זו, של שנאת חנם, הוא שונא את כולם, כי הם לא אני. אהבת עצמו מוחלטת, והיפוכה, שנאה מוחלטת.

ויש שנאה להיפוך, שהדבק ב"אחד" שונא את ההפכים דטומאה, וזש"כ משנאך ה' אשנא. ויש שנאה להיפוך, מצד שדבק ב'אני' הפרטי שלו, ושונא את הפכו.

קודם כל נסביר קצת את מהות תחושת ההצלחה ומאיזה יסוד היא נובעת, אז נביא תיאור כללי מהו היחס הנכון לתחורשת ההצלחה ואיך ראוי לנתב אותה כדי לכלול אותה בעבודת ה' שלנו, ונסיים עם כמה מקומות בתורה ובדברי חז"ל שדנו אודות סוגיה זו.

מהות המידה: על אף שמושג ה"הצלחה" הוא מושג השגור בפי כל, מ"מ מהותה הפנימית של תחושת ההצלחה היא פחות ידועה. שורשה הפנימית של תחושת ההצלחה של הנפש היא כאשר האדם חש, במידה מסויימת, שהוא הצליח להוציא את כוחותיו מן הכח אל הפועל.

מתוך ארבעת היסודות, מידה זו מתחילה ביסוד הרוח, שמשם מגיע הכח הרצון של האדם. הרצון הפנימי של כל אדם הוא באמת רצון להוציא את הכוחות שהקב"ה כבר הטביע בו בכח, מן הכח אל הפועל. כאשר האדם חש שהוא הצליח במגמה זו במידה מסויימת, זה אומר (ממבט ארבעת היסודות) שהרצון שלו (מיסוד הרוח) הגיע לנקודה של מנוחה וסיום, מיסוד העפר. וא"כ, זהו עצם תחושת ההצלחה - כאשר הרוח שמגיע לעפר. כתולדה מכך, נולד דים באדם הרגשות נעימות של אושר וסיפוק פנימיים, וההרגשות הנעימים האלו הם מכח יסוד המים (כמו כל כח של תענוג), אבל זו כח של יסוד המים שהיא כח משני ליסודות הרוח והעפר, כי כל התענוג נולד ע"י הוצאת הרצון מן הכח אל הפועל.

יחס הנכון לתחושת ההצלחה: נעמיד כמה קווים כלליים:

א. סוגית ההצלחה היא סוגיה דקה יחסית, שהרי ששורשה מיסוד הרוח, שנחשב כ"י סוד הכי-דק מבין ארבעת היסודות. וכמו שכותב המכתב מאליהו בתחילת ח"א, הרי כל אנשי העולם מחפשים ומדברים על "הצלחה", וכולם בטוחים שישנם הרבה אנשים "מוצלחים" בעולם, ורק הם עדיין לא מצאו את סוד ההצלחה. אבל האמת היא שהרגשת ההצלחה היא הרג" שה מאוד דקה, ומעטים הם החווים אותה באמת. אנשים יכולים לחוות הרגשות

מסויימות של מילוי תאוות או של השגת רכוש, פרסום, ושליטה, כאשר כלפי חוץ כולם בטוחים שהם סמל ההצלחה. אך בפנימיות ליבם, בינם לבין עצמם, הם באותם הרגעים מרגישים נבוכים וריקים כלפי עצמם - בלי שום הרגשת אושר והצלחה אמיתית כלל.

ב. בכדי שהאדם ירגיש הצלחה במילוי רצונו, יש שני תנאים בסיסיים. התנאי הראשון הוא שהוא יעמול (מכח האש). האדם יכול ליהנות מדבר שהוא לא עמל בה, אבל הוא לעולם לא ירגיש סיפוק והצלחה משום הישג אלא אם כן הוא השקיע ועמל בכדי להשיג אותו. והתנאי השני הוא שהאדם יכוון את עמלו שיהא לפי חלקו וטבעו (וסימן לדבר שהאדם ירגיש מחובר לדבר, מכח יסוד המים). והיינו כפי שכבר ביארנו, שתחושת ההצלחה ענינו כאשר האדם חש שהוא מוציא את כוחותיו מן הכח אל הפועל. וא"כ, צריך שהאדם יעמול כפי חלקו, איפה ששם מונחים כוחותיו בכח, וע"י העמילות הוא יוציא אותם מן הכח אל הפועל, וזאת תהא הצלחתו.

ג. חוץ מזה, בכדי שהאדם יחווה את הצלחותיו, הוא מוכרח מדי פעם לנוח ולהסתכל אחורה על הישגיו. ההסתכלות אחורה הזו מוכרחת מאוד לכל אדם העמל בעבודה בכל מדריגה, מבלי יוצא מן הכלל, כי רק ע"י כן הוא יוכל לשמוח בחלקו, ולשאוב את החיזוק והכוחות הנדרשים בכדי להמשיך ולהתקדם בדרכו. בלי זה, אם האדם תמיד רק מסתכל קדימה לראות מהו השלב הבא לכבוש, אבל אף פעם אינו מפסיק להוקיר ולהעריך וליהנות ממה שהוא כבר השיג, האדם יוכל להרגיש שהוא ריק, אף שבאמת הוא כבר עלה והצליח הרבה. במצב כזה, כל השגותיו הן בסכנה, כי בהגיע נפילה ח"ו הוא עלול להתייאש במהירות מהכל. ולכן חייבים לאזן בין ב' המבטים - כש צריך להמשיך הלאה הוא יסתכל על מה שעדיין חסר לו (זהו כח האש שברוח), וכש צריך לנוח ולשמוח בחלקו, הוא יסתכל אחורה על מה שהוא כבר השיג (זהו המים שברוח). [עיינ עוד בזה בספר דע את הרגשותיך

פרק יב].

מידת ההצלחה בתורה ובדברי חז"ל:
א. יוסף הצדיק מוגדר בתורה כ"איש מצ" ל"ח": "ויהי ה' את יוסף ויהי איש מצליח ויהי בבית אדניו המצרי. וירא אדניו כי ה' אתו וכל אשר הוא עשה ה' מצליח בידו." (בראשית לט, ב-ג). וכן שם (פסוק כג), אחרי שהושלך לבית הסהר, "אין שר בית הסהר ראה את כל מאומה בידו כאשר ה' אתו ואשר הוא עשה ה' מצליח". וידוע שמידתו של יוסף הוא מידת היסוד, הרמוז במילים "כי כל בשמים ובארץ", שעניינו להוציא את כח הרצון מן הכח (הנקרא "שמים") אל הפועל ("הארץ") ולחבר ביניהם.

ב. בבא מציעא לח. - "מתני'. המפקיד פירות אצל חבירו אפילו הן אבודין לא יגע בהן, רשב"ג אומר מוכרן בפני ב"ד מפני שהוא כמשיב אבידה לבעלים: גמ'. מאי טעמא [כלומר למה הת"ק חולק על רשב"ג], אמר רב כהנא אדם רוצה בקב שלו מתשעה קבים של חבירו. ופירש"י: קב שלו. חביבה עליו על ידי שעמל בהן, וקב שישאר לו מהם הוא רוצה מתשעה קבין של אחרים שיקח בדמיהן אם ימכרם: רם": הרי שההנאה שהאדם נהנה מהשגת מה שהוא עמל בעדה היא חזקה פי עשר מההנאה מעצם הדבר עצמו, והוא כי בא"כילת ה"קב שלו" הוא מרגיש את הסיפוק וההצלחה של כל עמלו. וכן מצינו בעוד מקומות, כגון בפסוקים "הזורעים בדמ" עה ברנה יקצרו", ו"מתוקה שנת העובד, אם מעט ואם הרבה יאכל". והיפוכו הוא ה"נהמא דכיסופא" של מי שמקבל הנאה מבלי לעמול בה, שהנאתו איננה שלימה.

ג. שבת קיט: "אמר אביי תיתי לי, דכי חזינא צורבא מרבנן דשלים מסכתיה עבידנא יומא טבא לרבנן". רואים כאן את חשיבות הענין שכאשר מגיעים לסימו של תהליך של הוצאת כוחותינו אל הפועל כראוי, יש לנו לעצור ולחוות את ההצלחה ולשמוח בו, וככה להתחבר אל מה שקנינו ולאגור כח ולהשלב הבא.

כאן צריך להבין עוד פעם: כמו שגדלנו בגירסא דינקותא, וכל אחד מאיתנו לפי ערכו התחיל מאי-ידיעה של דברי הויות דאביי ורבא כפשוטו, והגיע עד מקום ששכלו מגעת לפי השגתו בדברי תורה, כך באותו משקל בענייני העבודה. כמוכן, אם אדם לא מחליט להיכנס לעניין, אז הוא יישאר איך שהוא נמצא. אם הוא מחליט להיכנס לעניין, באופן של דרך יסודית כדרכי רבותינו, חדש אסור מן התורה, כפי מה שהם פעלו, אז הוא נכנס שלב אחרי שלב.

אז כפי שבקשו, מה סוף מעשה במחשבה תחילה? סוף מעשה במחשבה תחילה זה סדר הדברים שנתבאר.

מצד כך כלפי מהלכי החיים של האדם, כאשר הוא בוקע לכניסה למהלכי העבודה בשלושת השלבים שנתבאר עכשיו, הוא בוקע לאט לאט למקום שנקרא "עולם ברור ראיתי", עולם ברור ראיתי. ברור לו מהלכי המחשבה, ברור לו כללי הסוגיה ופרטיה, והוא מושכל, מודע, ומורגש אצלו מה שהוא מתעסק איתו. לכן במידה מסויימת, הברירות הזו הולכת ומתחדדת, ומתחדדת, ומתחדדת.

[המשך בס"ד בשבוע הבא]

דקות, עדינות לפני מן עדינות. על זה היו בנויים מהלכי העבודה. זה נכון שמי שקורא את חיצוניות דבריהם לא רואה זאת, אבל זה מונח עמוק, גנוז בכל מהלכי העבודה שלהם.

צורת העבודה הזו, א"כ, היא מורכבת ממהלך מחשבה, והיא בנויה על ידיעת הסוגיה בכלליה ופרטותיה, דקדוקיה וחשבונותיה, ככל סוגיה בהויות דאביי ורבא, אבל היא מורכבת מהחלק השלישי שהוזכר עכשיו. החלק השלישי שהוזכר עכשיו, הוא חלק של השכלה שהאדם מודע להשכלה, והיא מורגשת אצלו. כשנכנסים לזה מהלך של עבודה, אז הדקויות של הסוגיה הן מתבקשות ממילא. הן מתבקשות ממילא, כי זה כל מהלכי העבודה בעומקם של הדברים.

לכן, הקושי לשמוע באמת סוגיה כצורתה הוא מורכב. רוב בני האדם אוחזים בשלב הראשון, לקנות את מהלכי המחשבה שבדבר. השלב השני, לחשבן סוגיה על כל מרכיביה וחלקיה, הוא עדיין רחוק מהם. ק"ו שהדקות הנובעת משכל שמחדד את ההרגשה, וההרגשה שמחדדת את השכל, ואז נבנית עדינות לפני מן עדינות, זה דבר רחוק ונעלם. ולכן זה נראה כסוגיה רחוקה מאוד מאיפה שבו אדם נמצא.

[התבאר בדברי מו"ר שהובאו כאן שבוע שעבר שעומק הדקות שבלימוד המידות וארבעת היסודות מונח כמה שיש כאן צירוף בין השכל והלב. המהלך הוא שאחרי שנכנסים עמוק לתוך מהלך העבודה הפנימית, הלב מתחיל להרגיש את הדקויות של הסוגיות, ושוב השכל עובד לחדד את ההגדרות, וזה חוזר חלילה. כאן אנחנו ממשיכים את דברי מו"ר מאיפה שהפסקנו...]

מכאן נובע עומק המורכבות של הסוגיות שבהן אנחנו עוסקים.

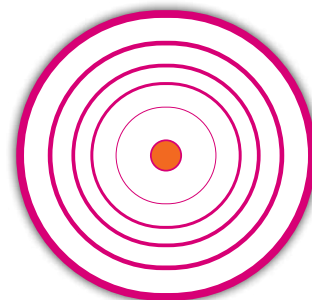
סוגיות של הויות דאביי ורבא, אז החידוד הוא חידוד שכלי, עוד פרט ועוד פרט ועוד פרט ועוד פרט. ג"ז מורכב כל אחד לפי ערכו. אבל כשאנחנו עוברים לסוגיות של עבודה, ההרכבה נובעת כאן מעוד מקום עמוק בכוחות נפשו של אדם. ההרכבה נובעת מהשכל הדק, שההרגשה נעשית יותר דקה, וכאשר ההרגשה נעשית יותר דקה השכל מדקדק יותר, וחוזר חלילה, וחוזר חלילה.

במהלכי סוגיות של הויות דאביי ורבא, אז האדם צריך ללמוד את הדברים כמה שהוא משיג לפי ערכו ולפי דקות ההגדרה. במהלכי העבודה זה כבר יותר עדין. זה נקרא "גן עדן" - לפי העדינות של האדם, כך הוא זוכה למדריגתו בגן עדן. זו לא מליצה, זו הגדרת אמת. ולכן בעלי העבודה עבדו על דקות לפני מן

צורת אדם

יום שני יג' אלול תשפ"ד
רח' הרב בלוי 33 ירושלים

20:30

בנושא מצה

מדור תיקון המידות

את העומק הרע שברע מלבד נקודת השמירה ממנו, והוא כי פנימיות עבודת האדם הוא לחיות בעולם "ברור", בעולם אמיתי, ולהכיר את המציאות כמות שהוא באמת, בלי טיוחים ודמיונות.

השורש של הנקודות הנ"ל מגיע מהבנת ההבדל בין יסוד המים ליסוד האש. כשזה מגיע ל"עשה טוב", היסוד העיקרי בו אנו משתמשים הוא יסוד המים, שעוזר לנו להרגיש את הטוב שנמצא בצד הטוב. זה עוזר לנו להשתוקק לטוב ולהעריך אותו, אבל זה לא בהכרח מדגיש כמה הוא חיוני ונצרך. מצד שני, כשזה מגיע ל"סור מרע", היסוד העיקרי בו אנו צריכים להשתמש זה יסוד האש. יסוד האש הוא מה שצועק לנו ש"אין ברירה!". כשאדם עומד מול פריצת אש, הוא לא אומר לעצמו - כמה מיוחדים הם החיים שלי, וכמה נחמד זה יהיה לחיות עוד יום... - פשוט אין לו שני צדדים! זו הדרך היחידה ללחום ביצר הרע - לחזק את עצמינו שנרגיש שאין כאן שני צדדים, באמצעות יסוד האש. ואחת הצורות בה עושים את זה היא באמצעות כח הליצנותא דע"ז, שמזלזל בצד של הרע עד שהוא לא צד בכלל.

[לעוד הרחבה בנושא הזה, עיין בשיעור י"ג מסדרת "תיקון כח הגאווה".]

כל היום עם הרע. זה כמו לעבוד כל היום במזבלה - השורה התחתונה היא שכל מגע עם הרע, אפילו אם זה רק לזלזל בו, מוריד את האדם רוחנית, ולעשות את זה כל היום, זה מצב מאוד לא בריא. וזה עוד יותר נכון אם האדם מקבל את עיקר החיות שלו מהזלזול ברע במקום מבניית הטוב. האדם חייב ליצור עבור עצמו אווירה טהורה ככל שאפשר, בה הוא יכול להרגיש מוגן במידת מה מהרע, ואז להתמקד רובו ב"עשה טוב".

בד בבד, כדי להינצל מהשפעת הרע, יש בהחלט מקום לליצנותא דע"ז. יש גישה רווחת בעולם להדגיש רק את ה"עשה טוב" בלי שום דגש על הוקעת הרע בכלל, וזו טעות גדולה. להבין למה, תחשוב על שתי מדינות שנמצאות במלחמה זו נגד זו, כשמדינה אחת תמיד פותחת במתקפה ואילו המדינה השנייה, בשיטתיות, מתמקדת רק בפיתוח אמצעי הגנה, ואף פעם לא מתעסקת בלחימה. שיטה כזאת פשוט לא עובדת! אף פעם אין הגנה הרמטית, וכדי להתגונן באמת, אתה צריך מוכנות לנקוט עמדת התקפה נגד מי שמאיים עליך. על אותו משקל במלחמת היצר - היצה"ר נלחם נגדינו בתמידיות, ואם אנחנו לא מוכנים להילחם נגדו, לא תהיה אפשרות להינצל מידי.

[יש באמת טעם נוסף למה זה חשוב לריר

הייתי פעם בשיעור, ומוסר השיעור דיבר מאוד חריף נגד צורת התנהגות מסויימת שלפיו היתה לא ראויה על פי תורה. הנושא לא היה קשור אלי בכלל, אבל זה שמוסר השיעור הרשה לעצמו לזלזל בצורת ההתנהגות הזו ולהציג אותה בצורה כל כך מזלזלת, הפריע לי. חשבתי לעצמי: "למה הוא לא יכול להדגיש את הפן החיובי במקום לטרוח להשפיל את הצד השלילי?" האם יש מקום להרגשות אלו? איך אפשר לי להסתכל על הנושא הזה ממבט ארבעת היסודות?

תשובה: מה שנוגע לך בעיקר זה לא באמת אם מוסר השיעור צדק או לא במה שהוא אמר, אלא זה להשיג את ההסתכלות הנכונה על הנושא הזה בשביל עצמך. אז ננסח את השאלה כדלהלן: מתי זה ראוי לאדם להדגיש את הצד השלילי של הרע, ומתי זה ראוי לו להימנע מלדון בצד הרע בכלל, ולהתמקד רק על הדגשת הצד החיובי של הטוב?

זה באמת נושא רחב שקשה להכיל בתוך תשובה קצרה, אבל הנה הסתכלות כללית על הנושא:

בדרך כלל, אדם צריך להתמקד יותר ב"עשה טוב" לעומת "סור מרע". אם אדם עסוק כל היום רק בלזלזל ברע, זאת אומרת שבשורה התחתונה, הוא מתעסק

בלבני - זינוי הרבים

בלבבי • קול התורה מירושלים

לקבלת העלון השבועי
 בדוא"ל יש לשלוח בקשה לכתובת:
bilvavi231@gmail.com
 לקבלת העלון השבועי בפקס
 יש לשלוח בקשה לפקס 03-5480529

תובנות מעוררות מדי שבוע

register for weekly
 publications via
bilvavi231@gmail.com
 via fax
 03.548.0529

קו ישיר לשמועת
 שיעורי הרב שליט"א
 ב'קול הלשוני':
 073.295.1245 ישראל
 USA 605.313.6660

לקבלת העלון השבועי
 בדוא"ל יש לשלוח בקשה לכתובת:
bilvavi231@gmail.com
 לקבלת העלון השבועי בפקס
 יש לשלוח בקשה לפקס 03-5480529

כל הכותבות שמורות
 בלבבי משכן אבנה
 טל' 052.763.8588
 פקס' 03-5480529
bilvavi231@gmail.com

נערך ויוצא לאור
 ע"י 'שיטת ארבע יסודות',
 בהכוונת מוריני הרב שליט"א
 מחבר ספרי
 בלבבי משכן אבנה

בלבבי ארבע יסודות
 ענף • מים • רוח • אש